

CHARISMATICKÉ HNUTÍ A MODEL Y EXISTENCE V RÁMCI CÍRKVÍ VZEŠLÝCH Z REFORMACE

Teologická konferencia ECAV na Slovensku

Piešťany; 19. – 21. októbra 2001

Aleš Franc

Ačkoliv letniční hnutí vzniklo teprve na přelomu 19. a 20. století, zkušenosti jako je mluvení jazyky, prorocství nebo zázračná uzdravení, provázejí církve od letnic až po dnešek. Mezi nejvýznamnější svědky dané skutečnosti v období staré církve patří Justin Martyr, který zaznamenal výskyt prorockého daru. O dalším výskytu charismat jako jsou glossolálie a prorocství mluvili slovní apologeti Tertulián a Ireneus.¹ Zázračná charismata jsou dále zaznamenávána v době apoštolských a církevních otců. Za jejich nositele jsou považováni velikáni jako Novatián, Pachomius nebo Hilary z Poitiers, u nichž se dochovaly zmínky o jejich schopnosti mluvit jinými jazyky. Rovněž Theodor z Mopsueste měl schopnost řeči v neznámém jazyce a jinak skeptický Augustin psal o zázračných uzdraveních své doby.² Ulonska, letniční teolog, je přesvědčen, že výskyt charismat souvisí se službou křtu v Duchu svatém, který je nyní ve starých církvích analogií biřmování. Ta následuje po vodním křtu, který je zde chápán jako znovuzrození. Obě zkušenosti jsou následné a považují se za dílo Ducha svatého³ Do 5. století jsou pak při nich zaznamenávány projevy charismat. Zhruba od 5. do 11. století zmínky o glossolálii v církevní historii prakticky chybí. Ke konci středověku se mluvení jazyky stalo doménou katolických mystiků jako byli Hildegard z Bingen, František z Assisi nebo Klára Montefalka. S rozvojem podzemních hnutí se pak tyto dary začaly projevovat například u Valdenských.⁴ S příchodem reformace v její pozdější pluralitě se viditelná charismata šířila i v nových hnutích, jako byli novokřtenci. Mezi charismatiky se často zmiňuje, že mluvení jazyky bylo pozorováno u samotného Luthera,⁵ což ovšem jiní zpochybňují. Nicméně hromadný výskyt glossolálie je potvrzen mezi kvakery, pietisty a později mezi metodisty a zejména koncem 18. století v hnutí svatosti. Zde pak můžeme hledat přímé předchůdce letničního hnutí i po stránce dogmatické.

---

¹ Christopher, F.: *Prophecy and Inspired Speech in Early Christianity and its Hellenistic Environment*, Wissenschaftliche Untersuchungen Neuen Testament 02, Tübingen, 2005, s. 79

² Gordon, A. J.: *The Ministry of Healing – Thirth Edition - Revised*, Fleming H. Revell, New York, 1882, s. 62

³ Ulonska, R.: *Duchovní dary, Křesťanský život*, Albrechtice, 1994, s. 13-23

⁴ Hogue, R.: *Tongues, A Theological History of Christian Glossolalia*, Tate Publishing & Enterprises, Oklahoma, 2010, s. 175 – 176

⁵ Sauer, T.: *History of the Christian Church*, III, s. 406 in Gordon F. A.: *The Third Force*, The College Press, Ontario, 1962, s 12

1. Letniční hnutí

1.1 Předchůdci letničního hnutí

Dayton si ve své analýze kořenů pentekostalismu všímá věroučné spřízněnosti mezi pozdním metodismem a letničním hnutím.⁶ Byl to sám anglikánský duchovní, J. Wesley, který zřejmě pod vlivem četby řeckých otců očekával „druhou zkušenost“, ve které někteří badatelé nalézají paralely s řeckou teosis.⁷ Snad proto Wesley mluvil o „druhém požehnání“ jako o plném posvěcení, čistém srdci nebo o dokonalosti v lásce. Jeho současník, J. Fletcher, pak ztotožnil plné posvěcení s biblickým termínem „křest v Duchu svatém“. Nicméně koncem devatenáctého století se zdála být doktrína o bezhříšné dokonalosti neudržitelná a učení o druhé milosti nabývalo konkrétnějších podob v tzv. „moci z hůry“, uschopňující konvertitu k misii. V tomto hnutí, které vešlo ve známost Keshwickou konvencí, vystupovali evangelisté jako D. Moody a G. Finney nebo misionář H. Taylor. Za přímého předchůdce letničního hnutí je rovněž považováno tzv. probuzení ve Wellsu, v jehož čele stál mladý entusiasta Evan Roberts (1878-1951). Pro svoji silnou osobnost byl někdy kritizován jako čtvrtá osoba Trojice. Hnutí zapálilo oheň probuzení v mnoha zemích světa a inspirovalo mnoho letničních.⁸ Ovšem sám Roberts prožil nervový kolaps a k probuzení byl později zdrženlivý.

Vedle těchto vlivů, které jsou retrospektivně letničními hodnoceny jako ortodoxní, se objevily i značně svérázné fenomény. Patří sem Křesťanská katolická církev anglikánského duchovního E. Irvinga (1792 – 1834) a Katolická apoštolská církev, v jejímž čele stanul A. Dowie (1847 – 1907). Irving byl ordinovaným duchovním, který ve svém sboru Regents Square Presbyterian Church v Londýně toužil po obnově nejen duchovních darů, ale i úřadu apoštolů. I tento pokus skončil nezdarem a z hnutí později vznikla silně heterodoxní Novoapoštolská církev.⁹ Dowie, snad jako bývalý politik, měl ideu vybudování velkých křesťanských měst pod teokratickou správou. Jedno pod názvem Zion Church vybuďoval v Chicagu a zahrnovalo 6 000 věřících. Namísto nemocnice zde byly tzv. uzdravující domy, kde se ordinovala jen modlitba za uzdravení. Dowie nosil velekněžské roucho, uvěřil, že je Eliášem obnovitelem a svůj život skončil v sexuálních skandálech v ústraní, zbaven svého vlivu. Ze Zion Church se pak po jeho rozpadu rekrutovali jedni z prvních letničních.¹⁰

⁶ Dayton, W. D.: *Theological Roots of Pentecostalism*, Zondervan, Michigan, 1987, s. 35-87

⁷ Christensen, J. M., Wittung, J. A.: *Partakers of the Divine Nature: the History and Development of Deification in the Christian Tradition*, Rosemont Publishing & Printing Corp., 2007, s. 221-223

⁸ Burgess, S. M., Mass, E. M. (ed.): *The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*, Thomas Nelson Publishers, 2001, s. 1187-1188

⁹ Melton, G. J.: *Encyclopedia of Protestantism*, Facts on File, Inc., New York, 2005, s. 18

¹⁰ Newman, S.: *Race and the Assemblies of God Church: the Journey from Azusa Street to the Miracle of Memphis*, Cambria Prees, New York, 2007, s. 75

1.2 Vznik letničního hnutí

Vznik letničního hnutí je spojen se dvěma jmény. Prvním je Ch. F. Parham (1873 – 1929), který si rovněž otevřel uzdravující, komunitní dům v Bethel, vedle něhož zřídil i biblickou školu. Přihlásilo se mu celkem čtyřicet studentů, mezi nimiž byla i osmnáctiletá Agnes Ozmanová. Parham uvedl, že v prosinci odjel ze školy a nařídil studentům, aby z Písma vyhledali místa, která by věrohodně prokázala křest v Duchu. Studenti shledali, že průvodním jevem křtu v Duchu bylo promluvení v jazycích. Ozmanová proto Parhama po jeho návratu prosila, aby na ni vložil ruce a následně promluvila v neznámém jazyce. Údajně pak mluvila i psala tři dny čínsky a nebyla schopna mluvit anglicky. Studenti z Bethel tvrdili, že rovněž i oni obdrželi dar nejen mluvit, ale i psát v jiných jazycích. Když své spisy předložili znalcům, ukázalo se, že se jedná o nesrozumitelné čmáranice.

Nejnámějším Parhamovým žákem byl W. J. Seymour (1870 - 1922), dítě afrických otroků. Ten navštívil Parhama, ale jako černocho musel v době rasové segregace poslouchat za zavřenými dveřmi. Později přijal pozvání do sboru svatosti v Los Angeles a pln nového učení zde kázal na text z knihy Skutků s důrazem na mluvení jazyky, jakožto důkazu křtu Duchem. Protože svým posluchačům oznámil, že pokud nemluví jazyky, nejsou pokřtěni Duchem, byl ze shromáždění vykázan. Posléze si se skupinou následovníků pronajali koňskou stáj v ulici Azusa Street 312. Misi za krátkou dobu navštívily tisíce lidí z celého světa a svědčili o své vlastní duchovní zkušenosti, uzdravení nebo zmocnění ke službě. Z tohoto hnutí povstalo i mnoho misionářů. Parham však pro probuzení neměl mnoho pochopení, jazyky mu zde zněly jako blábolení a z některých účastníků shromáždění prý dokonce vymítal démony. Byl i striktně proti mísení ras, které se zde snad poprvé v historii USA nesegregovaly.¹¹ Když shromáždění navštívil reformovaný kazatel W. Durham, který zpochybnil křest Duchem svatým jako výsledek posvěcení a postavil ho na reformovaném základě, Seymour před ním uzamkl dveře. Durhamův důraz však následovala skupina lidí, která odmítla chápat křest Duchem na metodistickém základě, ale pouze na základě reformovaném. Tento důraz byl pak přijat některými letničními církvemi, z nichž nejrozšířenější je Assemblies of God, která vznikla v roce 1914.¹²

1.3 Věrouka letničního hnutí

Letniční věrouka je christocentrická a pneumatologický akcent druhé zkušenosti, zde explicitně chápaný jako křest Duchem svatým, je vysvětlen jako dílo vzkříšeného Krista, který podle Jana Křtitele křtí Duchem svatým a ohněm. Kristus je zde chápán nejen jako Spasitel, ale rovněž jako Uzdravovatel, křtitel Duchem svatým a přicházející Král. Tato christologie v sobě zahrnuje i chronologický pohled na dílo spásy a zřejmě zde můžeme shledat i určitou reflexi tzv. rekapitulační soteriologie, která byla

¹¹ Shumway, Ch.: A Study of the "Gift of Tongues, A.B. Thesis, University of California, 1914, s. 178-179

¹² Fudge, T. A.: Christianity Without the Cross: A History of Salvation in Oneness Pentecostalism, Universal Publishers, USA, 2003, s. 57

rozvíjena v době apoštolských otců. Jinými slovy Kristus je uctíván nejen jako ten, kdo nabízí spásu, ale i křest Duchem svatým, uzdravení a eschatologickou nadějí příchodu milénia, které je zde chápáno doslovně. Nadějí prvních letničních tedy nebyly „druhé letnice“, jak bývá jejich kritiky někdy nesprávně vyvozováno, ale příchod Kristova království v moci a slávě, které můžeme z částky zakoušet již nyní skrze službu uzdravování, a zmocňování ke službě skrze křest Duchem svatým, jehož evidencí je mluvením novými jazyky. Takovéto chápání evangelia pak letniční nazvali jako plné evangelium (Full Gospel).

Assemblies of God se pak identifikují skrze několik věroučných specifik, ke kterým se hlásí i klasičtí letniční v Evropě. Bible je zde chápána jako Písmo Nového a Starého Zákona bez deuterokanonických knih resp. apokryfů, které je verbálně a neomylně inspirováno a je plně dostatečné pro věrouku a život církve. Letniční v Písmu nalézají Trojjediného Boha, k jehož obrazu byl stvořen první člověk, Adam, skrze něhož vešel do světa hřích a z něhož věřícího vykoupila exkluzivní oběť Pána Ježíše Krista. Hříšný člověk prožívá nejprve pokání, obrací se k Bohu, je znovuzrozen a následně pokřtěn na základě své víry ponořením. Zároveň je veden ke křtu v Duchu svatém, což je chápáno jako následná zkušenost. Letniční věří, že v současné církvi jsou dostupné všechny dary Ducha svatého, uvedené v Novém Zákoně. Křesťanská zralost se pak projevuje tzv. ovocem Ducha svatého, které není zcela v přímém vztahu s duchovními dary. Všichni znovuzrození křesťané bez ohledu na konfesní příslušnost pak tvoří Církev Kristovu, která očekává parusii. Většina letničních je přesvědčena, že viditelnému Kristovu příchodu bude předcházet příchod neviditelný, při kterém dojde k tzv. vytržení církve.¹³ Tento důraz je zde přejet z učení tzv. Plymouthských bratří, jejichž pneumatologie však obvykle bývá protiletniční.

---

¹³ Assemblies of God Fundamental Truths, 1. March, 2010 - http://ag.org/top/Beliefs/Statement_of_Fundamental_Truths/sft_short.cfm

2. Charismatické hnutí

Od letničního hnutí je třeba odlišit hnutí charismatické, které má sice některé společné kořeny, ale ve své podstatě vychází z odlišné věrouky a má i své specifické počátky v hnutích, která nebyla vždy letničními rozeznána jako ortodoxní.

2.1 Předchůdci charismatického hnutí

Po druhé světové válce došlo na území USA k evangelikálnímu probuzení. Vedle mnoha jmen, která se dodnes těší všeobecnému respektu, zde vystoupily i osoby značně kontroverzní. Mezi jinými W. Branham (1909 – 1965), který vynikal uzdravovacími kampaněmi, kterých se účastnily statisíce lidí po celém světě. Branham tvrdil, že při andělském navštívení získal obdarování prorockého vhledu do života člověka a dar uzdravování, který se manifestoval vibracemi v jeho ruce. Ve své věrouce byl striktním modalistou, popírajícím Trojici a stejně jako dříve Dowie uvěřil, že je vtělením proroka Eliáše, který má církve obnovit a připravit na probuzení poslední doby před příchodem Krista. Taktéž učil, že Eva podstoupila v ráji se satanem pohlavní styk, z čehož vzešel Kain, a jehož potomci tudíž mají satanovu přirozenost. Branham rovněž předpověděl konec světa na rok 1977, ale tohoto roku se nedočkal, neboť zahynul při autonehodě v roce 1965. Mezi charismatiky je dodnes respektován jako Boží muž.¹⁴

Kolem Branhama vzniklo tzv. hnutí uzdravující obnovy, které skrze časopis Voice of Healing volně koordinoval G. Lyndsay, služebník Assemblies of God. Jeho tzv. cestující evangelisté používali evangelizační stany, v nichž se k poslechu kázání a uzdravování scházely desetitisíce lidí. Někteří z nich pak dali vzniknout dalším hnutím. Patří sem O. Roberts, zakladatel první charismatické univerzity a Lékařského a výzkumného centra v Tulse; P. Cain, Branhamův učedník, který se stal jedním z otců Prorockého hnutí; Kenneth Hagin, pozdější otec hnutí Víry nebo Branhamův tajemník E. Baxter, jeden z vůdců Pastýřského hnutí.

Dalším předchůdcem charismatického hnutí, které vzniklo pod přímým Branhamovým vlivem, je hnutí Pozdního deště. Hnutí vzniklo tím, když se letniční učitelé P. Hunt a bratři Hawtinovi oddělili od kanadské letniční církve. Po návštěvě Branhamova mítinku a vložení jeho rukou přijali požehnání a v kanadském Saskatchewanu založili vlastní školu, kde po dlouhých postech a modlitbách propuklo probuzení. To bylo nejprve vyhlášeno proroctvím, aby žáci o dané věci mlčeli, jinak jim hrozí smrt. V roce 1948 byl pak do Kanady svolán camp meeting, kterého se zúčastnili věřící ze všech letničních církví a následný požár probuzení zachvátil území Kanady i USA.¹⁵ Učilo se, že nastala poslední doba,

¹⁴ Málík, P.: Kaleidoskop uzdravujícího prebudenia I. Uzdravujúce prebudenie, ktoré zasiahlo Ameriku po druhej svetovej vojne, Logos, Marec, 2011, - <http://www.milost.sk/logos/clanok/kaleidoskop-uzdravujuceho-prebudenia-i>

¹⁵ Riss, R. M.: A Survey of 20-th Century Revival Movements in North America, Hendrickson Publishers, 1988, s. 115

kdy skupina věřících - mocná armáda dobyvatelů poslední doby - obdrží nesmrtelnost, sváže satana a duchovním bojem ustaví na zemi tzv. nový řád Božího království.¹⁶ Toto hnutí bylo odmítnuto ze strany Assemblies of God a jejich distanc položil zárodek pozdějšího rozdílu mezi letničním a charismatickým hnutím. Letniční zde odmítli šest věroučných bodů: 1. udílení duchovních darů skrze vzkládání rukou; 2. víru, že církve stojí na současných apoštolech a prorocích; 3. potřebu vyznávání hříchů člověku; 4. jazyky jako nástrojem zvěstování evangelia; 5. autoritativnost a vedení lidí skrze osobní proroctví a 5. další pokroucené výklady Písma.¹⁷

Dalšího předchůdce charismatického hnutí je možné vidět v hnutí Obchodníků plného evangelia, v jehož čele stál D. Shakarian (1913 – 1993). Ten byl synem arménských emigrantů, kteří na základě proroctví opustili Arménii a unikli tak pogromům. Shakarian v USA navázal styky s O. Robertsem a založil organizaci Obchodníci plného evangelia (FGBMFI), která pořádala společné večere pro bohaté podnikatele ke sdílení svědectví. Shakarian věřil, že bude svědkem naplnění proroctví „vyleji Ducha na všeliké tělo...“ V roce 1956 na společném setkání v hotelu Lemington se pak letniční zkušenost skrze FGBMFI rozšířila i do tradičních církví a tři luteránští pastoři zde přijali křest Duchem svatým. Od roku 1967 se učení křtu Duchem šíří i mezi katolíky a v roce 1974 byl Shakarian pozván do Vatikánu, kde přijal oficiální poděkování za úsilí svého společenství, které „obsáhlo milióny římsko-katolických laiků.“¹⁸ FGBMFI podporovalo Branhamu až do jeho smrti a mělo i silný kontakt na pozdější hnutí Víry.

Mužem, který je rovněž chápán jako jeden z praotců charismatického hnutí, byl představitel církve Assemblies of God v Jižní Africe, jihoafrický potomek hugenotů D. du Plessis (1965 – 1987). Ten svědčil o tom, že v roce 1936 obdržel proroctví uzdravujícího evangelisty S. Wiggleswortha o tom, že se skrze něho letniční probuzení rozšíří i do klasických denominací. V roce 1951 pak jednal se Světovou radou církví a byl pozorovatelem na jednáních v letech 1954 a 1961. V roce 1961 se účastnil i II. Vatikánského koncilu. Vždy neúnavně svědčil o křtu Duchem svatým, za což si vysloužil přezdívku Mr Pentecost.¹⁹ Ve svých ekumenických aktivitách však jednal bez jakéhokoliv pověření letničních církví, za což mu v Assemblies of God byla pozastavena funkce. Rehabilitován byl až v roce 1980 a v roce 1983 byl rovněž vyznamenán Zlatou medailí Jana Pavla II. za služby celému křesťanstvu.²⁰

2.3 Nezávislé charismatické hnutí

Nezávislé charismatické hnutí, někdy též nazývané jako neo-letniční, nenacházíme uvnitř klasických církví. Tvoří obvykle samostatné sbory, které se sdružují do různých apoštolských sítí, nezřídka

¹⁶ Warnock, G.: The Feast of Tabernacles, The Church in Action, 1951 -<http://www.latter-rain.com/escha/warnock.htm>

¹⁷ Menzies, W.: Anointed to Serve, Gospel Publishing House, Springfield, 1971, s. 325

¹⁸ FGBMFI a šíření charismatického hnutí, Podnikatelé s dobrou zprávou, 20. ledna, 2007, - <http://www.fgbmfi.cz/media/.cache/FGBMFI-a-sireni-charismatickeho-hnuti.pdf>

¹⁹ Slosser, B.: Říkali mu pan Letnice, KMS, Praha, 1996

²⁰ Sandige, L. J.: Roman Catholic/Pentecostal Dialogue (1977-1982): A Study in Developing Ecumenism, Vol 1, 1987, s. 377

kopírujících strukturu denominací s tím rozdílem, že obvykle nedovolují rozvoj demokratických prvků, zvláště pak volbu představenstva členskou základnou. Pro tyto charismatiky jsou denominace znamením úpadku a zábranou probuzení. Přesto nezávislé charismatické hnutí vytvořilo po dobu své existence řadu větví, které nesou rysy stávajících církví. Zdá se, jako by mezi nezávislými charismatiky bylo dovoleno denominace tvořit, ale již ne je tak nazvat.

2.3.1 Pastýřské hnutí

Vlivem nezávislých evangelistů a vlivem oslabeného hnutí Pozdního deště se v protestantské části spektra začaly vytvářet tzv. nezávislé charismatické sbory, které odmítaly jisté aspekty letničního učení a zároveň viděly v existenci denominací hrozbu pro opravdové křesťanství. Jako reakce na tuto neorganizovanost se v roce 1970 na Floridě formovalo hnutí, v jehož čele stanuli čtyři učitelé: E. Purvis, Ch. Simpson, B. Mumford a D. Basham. O rok později se k nim připojil původně anglický filosof D. Prince a vzniklo tak středisko Christian Grow Ministry s tiskovým orgánem ve formě zdarma distribuovaného periodika *New Wine*. Jednalo se původně o paracírkevní hnutí, které si – podle Purvisovy vize – kladlo za cíl obnovu křesťanstva skrze sdílení charismat a expandovalo do celého světa.

Když vyšla najevo Purvisova homosexualita, hnutí se téměř rozpadlo. Zbylá pětice učitelů se zavázala vzájemnou smlouvou „osobní vykazatelnosti“ a nechala se inspirovat učením čínského učitele W. Nee o poslušnosti autoritám a tzv. teorie „přikrytí“, podle níž má být každý křesťan přikryt duchovní autoritou osobního pastýře.²¹ Tak vznikl pyramidální řetězec pastýřů, na jehož vrcholu stanula pětice učitelů. Hnutí se v 80 – 90 letech rozpadlo pro manipulativní praxi domácích skupinek a extrémní podřízenost vůdcům. D. Prince odstoupil v roce 1983, ale i později jeho učení podstatně ovlivnilo charismatiky v ČR a SR.²²

V hnutí se kladl důraz na tzv. obnovené patero služebností: apoštol, prorok, evangelista, pastýř a učitel, které sjednotí církev poslední doby. Skrze zkušenost křtu Duchem svatým pak jednotná církev zahájí probuzení poslední doby, kdy Duch bude vylit na všeliké tělo, z čehož povstane mocná armáda, která dobyde národy pro Krista.²³ Věrouka tedy byla obdobná jako v hnutí Pozdního deště, a to snad i proto, že k učitelům později patřil Branhamův tajemník E. Baxter.²⁴ Po celou dobu své existence zde přetrvával silně protidenominační charakter a Prince dokonce učil o existenci démonů nad jednotlivými církvemi. Byl to rovněž Prince s Bashamem, kteří rozvíjeli nauky o démonizaci křesťanů, včetně bizarních a extrémních forem exorcismu. Démonizace byly často vysvětlovány jako důsledek

²¹ Burgess, S. M., Mass, E. M. (ed.): *New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements, Renewal (1901 – 2001)*, Thomas Nelson Publishers, 2001, s. 1060-1062

²² Franc, A.: *Charismatická církev sjednocení? ECM* Ječná, Praha, 1999

²³ Prince, D.: *Modlitba a půst mění dějiny*, Logos, Praha, 1991, s. 156

²⁴ Moore, D.: *The shepherding Movement: Controversy and Charismatic Ecclesiology*, T & T Clark International, 2003, s. 37

různých „rodových prokletí“, kde Bůh například trestal děti za nepravosti jejich rodičů. Soterilogie hnutí byla postavena na tzv. dramatické teorii výkupného, podle níž byl Kristus obětován jako zadostiučinění satanu.

2.3.2. Hnutí Víry

Po rozpadu Pastýřského hnutí se na poli amerického charismatismu objevil další fenomén, vyrůstající z odkazu hnutí Pozdního deště. Jde o explozivně rostoucí hnutí Víry. V jeho čele od začátku stál K. E. Hagin, jehož doktrína zdraví a blahobytu nabídla americkým charismatikům po dlouhé době autoritářství Pastýřského hnutí lákavé osvěžení. Hagin se netajil svým pozadím v Branhamově uzdravovací obnově a z některých aspektů branhamismu hnutí Víry kritizovali i letničníci.²⁵ Hagin však nečerpal jen odtud. McConnell ve své dizertační práci pečlivě dokládá Haginovo plagiátorství knih Kenyona, původně metodistického kazatele, který své poznatky čerpal z mesmerického hnutí Nového myšlení a z Křesťanské vědy.²⁶ Zde má svůj zřejmý původ i dualismus hnutí Víry a totální spiritualizace nemoci. Mezi další osobnosti hnutí víry patří K. Copeland, F. Price, R. H. Brown, B. Hinn, J. Osteen a další. Ačkoliv je hnutí Víry záležitostí původně severoamerickou, brzo vznikla i jeho evropská mutace. V západním Berlíně se Haginem inspiroval bývalý luterán W. Margies, který asi nejvíce po D. Princovi ovlivnil české charismatiky. V Maďarsku je to pak separatista S. Nemeth, jehož učení často následují slovenští charismatici. Ve Skandinávii je to pak Švéd U. Ekman, kterého církev Slovo života respektuje jako svého apoštola.

Hnutí Víry lze považovat za nejlivnější a zároveň také nejkontroverznější větev charismatického hnutí. Zatímco sekulární veřejnosti je známé pro svoji propagaci prosperity a zdraví, jakožto integrální součástí pravověří, mezi teology budí zájem zejména antropologie a soterilogie. Člověk je zde chápán jako bytost satanská, mající přirozenost samotného ďábla, která je však svojí konverzí zcela proměněna do božské osoby, mající přirozenost samotného Boha. Kristus na sebe vzal nejprve satanskou přirozenost padlého člověka, v níž zemřel na kříži. Poté byl odveden satanem do pekel, kde byl démony tři dny týrán, zde se i znovuzrodil a rozšlápl satanovi hlavu. Svoji moc poté předal církvi, a ta má satana svazovat a zabírat jeho území, které získal skrze Adamův pád. Ekman se posléze od tohoto pojetí vykoupení distancoval. Nicméně byl to Ekman, jehož hnutí v Uppsale vešlo ve známost zejména díky sebevraždám a psychickým problémům bývalých žáků jeho biblické školy.²⁷ Podobně v USA se hnutí neblaze proslavilo mnoha úmrtími díky zanedbání lékařské péče, kdy lidé věřili, že jsou skrze víru uzdraveni a přiznání opaku by svědčilo o nevěře.²⁸

²⁵ Gustafsson, O.: Konference o tzv. hnutí Víry, Letniční biblická akademie, Kolín, 19 – 22. 10. 1994

²⁶ McConnell, D. R.: Jiné evangelium, Křesťanský život, Albrechtice, 1996

²⁷ Psychiatric Problems in Ex-Members of Word of Life. Cultic Studies Journal, No. 1, 1992, s. 78-88

²⁸ Miller, T.: America's Alternative Religions, State University of New York Press, 1995, s. 422

Hnutí Víry bylo z důvodů teologických i etických často kritizováno a někteří jeho představitelé se proslavili i tím, že nad svými kritiky vynášeli kletby a hrozili jim Božími soudy.²⁹

2.3.3. Vinice

Vinici můžeme chápat jako třetí nejvýznamnější, celosvětovou větev z velké rodiny nezávislých charismatických kongregací. Nesetkáme se zde s manipulací Pastýřského hnutí ani s okázalostí učitelů prosperity. Je zde zato silně přítomen kontemplativní a mystický náboj, který podle klasifikace mnohých teologů a historiků vyústil do tzv. „třetí vlny Ducha svatého“, která následovala po letničním a charismatickém hnutí. Tato vlna pak vyvrcholila tzv. Torontským požehnáním.

Vinice má svůj původ mezi konvertity hnutí Hippies, z nichž vzešla tzv. Ježíšova revoluce. Mezi mládeží vynikal evangelista, přezdívaný jako Jan Křtitel západního pobřeží, jménem L. Frisbee. Ten při jednom výletu do pouště vypil džus s obsahem LSD, svlékl se do naha a volal k Bohu o zjevení své existence. Následně svědčil, že prožil teofanii, v níž se mu zjevil Kristus a ukázal mu jeho budoucí úlohu evangelisty. Frisbee pak konvertoval, vize z pouště se začala naplňovat a jeho kázání začaly přitahovat snad tisíce mladých, které pak Frisbee křtil v Pacifiku. Po jeho modlitbách k Duchu svatému lidé padali na záda a propadali záchvatům smíchu.³⁰

Frisbee měl vliv i na J. Wimbera, pastora původně kvakerského sboru, se kterým Wimber vstoupil do hnutí Calvary Chappel. Wimber v touze po probuzení pozval Frisbeeho kázat do svého sboru a ten zde shledal, že sbor již delší dobu zarmucuje Ducha svatého. Proto Ducha vyzval, aby přišel a ten tak, podle Wimbera, učinil. Lidé po modlitbě začali vydávat hlasité zvuky, padat na zem a někteří leželi, zažívali pocity elektriny a nemohli se zvednout.³¹ Pro tyto neobvyklé projevy byl Wimber vyzván vedením církve, aby odešel a Vinice se tak osamostatnila. V kontaktu s Frisbeem pak Wimber rozvíjel teorii tzv. „evangeliazace Boží mocí“, kdy lidé mají uvěřit prostřednictvím divů a zázraků. Součástí byla i fyzická uzdravení, která se obvykle diagnostikovala skrze zjevení, a docházelo k nim po modlitbách k Duchu svatému. Frisbee byl ovšem, stejně jako Purvis, homosexuálem a v roce 1993 zemřel na AIDS. Jeho jméno pak bylo odstraněno z historie hnutí Vinice, nikoliv však jeho učení a praxe.

Wimber zastával teorii tzv. vnitřního uzdravení, jehož zakladatelkou byla Agnes Sanfordová. Ta rozvíjela jungiánskou psychoanalýzu a věřila, že Ježíš je součástí kolektivního nevědomí lidské rasy. K uzdravení zde dochází, pokud si lidé vizualizují Ježíše, jak vchází do jejich života a řeší daný problém. Pak jsou vnitřně osvobozeni, což se manifestuje i navenek. Ve Wimberově interpretaci si člověk do

²⁹ McConnell, D. R.: Jiné evangelium, Křesťanský život, Albrechtice, 1996, s. 73-74

³⁰ Miller, E. D.: Reinventing American Protestantism: Christianity in the New Millennium, University of California Press, 1997, s. 94

³¹ Wimber, J.: Nesení třetí vlnou, Ichthys, Havlíčkův Brod, 1990, s. 30

dospělosti přináší z dětství určitá traumata, například ze vztahu k necitlivému otci, která se mohou somatizovat. Postup uzdravení je rovněž psychoanalytický. Člověk je veden k oživení zasunutých vzpomínek a obvykle pak odpouští svému otci zranění a následně prožívá uzdravení. Vztah k otci, analogicky jako ve Freudovských konceptech, je transponován do vztahu člověka k Bohu, k němuž nachází vztah tím, když odpouští svému biologickému otci.³²

Mystický a esoterický prvek Wimberovy teologie spolu s touhou po projevech Boží moci Vinici otevřely i dveře k tzv. Torontskému požehnání. V roce 1993 letniční pastor v Argentině C. Freidzon zprostředkoval kanadskému pastrovi Vinice v Torontu J. Arnotovi pomazání kazatele hnutí Víry Bennyho Hinna a v Torontu pak propukla tzv. vlna manifestací Ducha. Proslula divokými pády na záda, tranzy, ztrátou sebeovládání nebo vydáváním zvuků zvířat. Mnozí zde nacházeli paralelu s Frisbeeho službou. Torontská obnova, spolu se specifickou věroukou a esoterickými zkušenostmi, se skrze statisíce návštěvníků rozšířily do charismatických sborů celého světa a zřejmě jednou provždy přetavily tvář charismatického hnutí. Torontský sbor byl v roce 1996 Wimberem vyloučen pro triumfalismus a podporu bizarním manifestacím³³, které Wimber zpočátku pomáhal rozšířit. Torontské požehnání v Evropě ovlivnilo zejména anglikánskou církev a jeho věroučné prvky se staly i součástí charismatických Kurzů Alfa.³⁴

2.3.4. Prorocké hnutí

Jedná se o iniciativu současného proroka Mika Bickla, kterému Bůh počátkem osmdesátých let sdělil, aby se přestěhoval do města Kansasu a založil zde prorocké hnutí, které zahájí obnovu církve poslední doby. Toto vnuknutí Bicklovi potvrdil i prorok A. Alcalla, který byl později obviněn z homosexuality.³⁵ Do Kansasu dále na Boží pokyn přijíždí další prorok, B. Jones, který prožil v psychiatrické léčebně uzdravení a skrze zážitek klinické smrti přijal pověření k úloze proroka poslední doby. Jones v hnutí sloužil jako „vidoucí resident“ až do doby svého káznění, kdy vedl ženy k tomu, aby se svlékly a mohly nahé před Bohem obdržet prorocké slovo.³⁶ Později se k hnutí připojil učedník W. Branham, P. Cain, sloužící v Branhamově stylu. Cain je stoupencem hnutí Pozdního deště, přesvědčeným o tom, že je prorokem poslední doby, který má do služby povolat apoštola pro dobu konečného probuzení. Tohoto apoštola Cain rozpoznal v J. Wimberovi. Při prvním setkání s Vinicí Cainovo prorocké pomazání vypálilo pojistky elektroinstalace a do budovy vnikli požárníci. Jones toto silné zmocnění nazývá „Boží teror“. Mezi další prominenty s hnutím spojovanými patřili J. P. Jackson, R. Joyner, D. Parker, J. Goll, F. Frangipane, D. Drilling nebo J. Deere.

³² Wimber, J., Springer, K.: Uzdravení, Ichthyos, Havlíčkův Brod, 1991, s. 93

³³ John Wimber vylučuje torontský sbor ze svazku Vinice, Topic, No. 1, 1996, s. 5–6

³⁴ Lewis R. G.: Statement CRI DA501, Evaluating Alpha, Christian Research Journal, Vol. 23, No. 3 - <http://www.equip.org/PDF/DA501.pdf>

³⁵ Julie's Story, The Grey Coats, January 14, 2010 - <http://thegreycoats.wordpress.com/2010/01/14/julies-story/>

³⁶ Examining Bob Jones's Shepherd's Rod, Cephas Library - http://www.cephas-library.com/evangelists/bob_jones_shepherd_rod.html

Když bylo hnutí kritizováno pro etické a věroučné prohřešky a okultismus v praxi jeho proroků, Wimber hnutí akreditoval tím, že ho přijal do svazku Vínice a spolu s Cainem a Frisbeem sloužil v mnoha zahraničních zemích. Cain pak sděloval svá proroctví takovým velikánům, jako jsou Bill Clinton nebo Saddam Hussein. Poté, co se ale i u něho projevila homosexuální orientace a alkoholismus, byl Bicklem veřejně kázněn a po nedodržení doby rehabilitace se vedoucí Prorockého hnutí od Caina distancovali.³⁷

V roce 1986 Bickle založil paracírkevní organizaci Grace Ministries. Její vize spočívá ve vytvoření apoštolských týmů, působících v tzv. městských sborech podle principu jeden křesťanský sbor na jedno město. Jsou zde zakládány prorocké školy, je zde služba Joseph Company určená k podpoře lidí v oblasti trhu a domy modliteb IHOP, kde má dojít k eschatologické obnově Davidova bohoslužebného stánku podle starozákonního levitárního modelu, která vyústí v probuzení poslední doby. Dále je zde rozvíjena tzv. služba Izrael Mandate, která spočívá v podpoře Izraele. Bickle se nakonec začal věnovat převážně službě v paracírkevním hnutí, které po celém světě zakládá domy modliteb IHOP.³⁸

Mnozí proroci v hnutí prožívají návštěvy zemřelých, běžně se jim zjevují andělé a jsou vytrhováni do nebe. Zastávají učení o probuzení poslední doby, do kterého skrze službu prorockého hnutí církev dozrává.

2.4 Charismatické hnutí v denominacích

Charismatické hnutí v denominacích je dvojčetem nezávislého charismatického hnutí a již od jeho počátků mezi nimi probíhá úzká spolupráce, projevující se zejména pořádáním společných konferencí. Zatím největší z nich proběhla v roce 1977 v Kansas City a účastnilo se jí na 50 000 nezávislých i denominačních charismatiků. Mezi denominačními charismatiky můžeme pozorovat dvě skupiny církví, které zjednodušeně (i když ne zcela přesně) můžeme nazvat liturgické a neliturgické. Pro českého nebo slovenského čtenáře by mohlo být spíše přijatelné slovo evangelické resp. evangelikální. Nicméně v USA, kolébce charismatického hnutí, by takováto klasifikace byla poněkud nesrozumitelná.

2.4.1 Liturgické církve

Za otce je považován D. Bennet, presbyterián, který v roce 1960 přijal křest Duchem. Když svědčil o této své letniční zkušenosti, před kostelem se srotil dav, který jej vyzval k abdikaci. Bennet následně

---

³⁷ Grady, J. L.: Fallen Ministers and Charismatic Credibility. Charisma + online, March 2007 -<http://www.freinmybones.com/Columns/012607.html>

³⁸ Grace Ministries, Apologeticsindex – <http://www.apologeticsindex.org/g00.html>

převzal skomírající farnost, která se během chvíle rozrostla na 2 000 návštěvníků. V roce 1963 luterský duchovní L. Christenson z USA na turné v Německu taktéž prožil svoji duchovní obnovu. Později, jako zkušený teolog, ji interpretoval v rámci luteránské tradice a jeho práce byla přeložena i do němčiny. Tři luteránské církve v USA reagovaly rozdílně. ALC (American Lutheran Church) vydala v roce 1964 oficiální stanovisko ohledně mluvení jazyky a nelékařského uzdravování. Na zprávě se podílel teolog, psycholog a psychiatr. Zkušenost křtu Duchem svatým zde byla překvapivě nalezena u psychicky vyrovnaných lidí, s benefitem pro jejich život. Studie zároveň nedoporučila užití jazyka veřejně, ale pro privátní zbožnost. Další církev, LC –MS (Lutheran Church Missouri) publikovala v letech 1972 a 1977 dvě zprávy, které jsou rezervované a nalézají charismata jako primárně určená pro dobu apoštolů. K otevřenějším vztahům k charismatikům zde pak dochází od roku 1987. Třetí luteránská církev, LCA (Luther Church of America) byla k charismatické obnově nejpozitivnější, nicméně právě zde byla obnova zastoupena nejméně. V 70. letech se pak přibližně 10 % luteránských pastorů v USA hlásilo k charismatickému hnutí. Identifikace s charismatickým hnutím na úrovni celých kongregací je zde však minimální. Přesto v roce 1977, na generálním koncilu charismatického hnutí v Kansas City, tvořili luteráni třetí největší skupinu.³⁹

Z evropských církví stojí za zmínku anglikáni, kde se charismatické zkušenosti rozšířily zejména vlivem misie J. Wimbera, L. Frisbeeho a P. Caina. Mezi průkopnické osobnosti zde patří D. Watson a M. Harper. Ekumenický duch charismatického hnutí zde způsobil, že Harper později konvertoval k pravoslaví a Watson před svou smrtí viděl reformaci jako hřích proti jednotě církve. Mezi současné, světově nejznámější osobnosti pak patří anglikáni S. Millar a N. Gumbel, skrze něž se do Anglie a v podstatě i do Evropy rozšířilo Torontské požehnání, jehož přímá reflexe se zpočátku projevila i v materiálech Kurzů Alfa.

2.4.2 Neliturgické církve

Zatímco v liturgických církvích charismatická obnova uspěla, v neliturgických církvích je situace složitější. Mezi evangelikální (neliturgické) denominace, které jsou k charismatickému hnutí kritické, patří Jižní baptisté, kteří dokonce přijali instrukci zakazující jmenovat za misionáře ty, kteří praktikují „soukromý modlitební jazyk“.⁴⁰ Dále jsou to z velkých amerických církví Wesleyáni, pro které by zkušenost křtu Duchem, projevující se charismaty, byla ohrožením vlastní identity. Wesleyáni totiž věří v následnou zkušenost křtu Duchem, ovšem ne jako cesty k charismatům a zmocnění k misii, ale obvykle jako výsledek úplného posvěcení, vedoucí k dokonalosti.

---

³⁹ Burgess, S. M., Mass, E. M. (ed.): *New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements, Renewal (1901 – 2001)*, Thomas Nelson Publishers, USA, 2001, s. 846-851

⁴⁰ Misionáři Jižních baptistů se nesmí modlit v jazycích, 13. prosince, 2005, Nota Bene - <http://notabene.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=801&mode=nested&order=0&thold=0>

Zcela negativní postoj lze pak najít mezi fundamentalisty a separatisty, kam můžeme řadit Fundamentální baptisty a některé větve Plymouthských bratří, z nich někteří mají kořeny v tzv. Princetonské teologii. Tato hnutí chápou letniční i charismatické hnutí obvykle nepřátelsky neboť přijaly učení o vymizení zázračných charismat s uzavřením Kánonu Písem NZ, kdy – podle nich -jazyky ustanou (1 K 13, 9). Učení o křtu Duchem svatým v letniční i charismatické interpretaci je zde chápáno jako nebiblická hereze, a vzestup letničního a charismatického hnutí je často identifikován s naplněním eschatologické apostáze, před kterou Ježíš své učedníky varoval.⁴¹

2.4.3 Globalizace

Mezi léty 1989 – 1998, podle P. D. Hockena, došlo k velkým posunům mezi denominačními charismatiky, které způsobila globalizace. Patří sem velký vliv ze strany nezávislého charismatického hnutí, projevující se zejména důrazem na evangelizaci a evangelikalismus obecně. Je to i nárůst skupinkového hnutí prakticky mezi všemi charismatiky. Dále je to důraz na duchovní boj, chvály a uctívání a hledání společných průsečíků v teologii, spolu s odložením rozdílů, bránících v jednotě a spolupráci. Společný je i důraz na Izrael a mesiánské hnutí.⁴² Nemalou mírou se zde projevuje vliv paracírkevních organizací a cílená snaha charismatiků o dosažení jednoty, ve které vidí podmínku velkého probuzení, které se stalo klíčovou součástí jejich eschatologie.

2.5 Věrouka charismatického hnutí

Zkušenost křtu Duchem svatým v liturgických církvích není obvykle chápána jako následná, ale spíše aktualizovaná zkušenost, získaná vodním křtem. Analogicky jsou chápány i duchovní dary. Naproti tomu nezávislé charismatické hnutí, které povstalo ze skupin, které ovšem někdy letniční označili jako neortodoxní, rozeznává křest Duchem jako následnou zkušenost, byť s určitou divergencí a rozdílnou evidencí. Vlivem nezávislého charismatického hnutí a především paracírkevních organizací jako Grace ministry, společných konferencí a dalších aktivit, však do liturgických církví pronikají věroučné principy nezávislého charismatického hnutí. Jedná se hlavně o triumfalismus, nauky o uzdravení a víře, které nejsou zapracovány v krédech těchto církví, a tudíž zde mají prostor.

2.5.1 Nezávislé charismatické hnutí

Nikdo doposud zřejmě nenapsal žádné charismatické krédo a nezávislí charismatici (na rozdíl od těch denominačních) se více než zdráhají svoji věrouku obecně formulovat. Přesto jsou mezi nimi horliví autoři, kteří se nebojí rozebrat a zjednodušit snad žádnou oblast systematické teologie, a proto píší

⁴¹ Pohl, A.: 17 důvodů, proč jsem opustil jazykové hnutí, A – ALEF, Ostrava, 1994

⁴² Burgess, S. M., Mass, E. M. (ed.): The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements. Thomas Nelson Publishers, 2001, s. 477-519

často úderné brožurky, které bývají v obdivuhodné míře prosyceny biblickými citáty. Jejich analýza pak může být dobrým zdrojem k rekonstrukci základní charismatické doktríny, kterou zastávají pokud ne všichni, tak alespoň většina nezávislých charismatiků.

Zde je takřka všemi větvemi charismatického hnutí rozvíjena tzv. teorie výkupného ďáblu. Obecně se totiž věří, že člověk byl stvořen, aby panoval nad zemí a svým hříchem své panství předal satanu, který od této chvíle vládne legálně světu. Bůh sám jeho vládu musí respektovat. Ďábel byl odzbrojen proto, že mu Kristus nabídl sám sebe jako výkupné, ačkoliv na něho neměl zákonné právo. Satan tuto lest neprohlédl a byl tak poražen a člověk byl z jeho legální državy vykoupen. Protože člověk duchovně zemřel, musel i Kristus duchovně zemřít, a to ve chvíli, když volal „Bože můj, proč jsi mne opustil“. Po své duchovní smrti sestoupil do pekel, kde musel trpět až do svého vzkříšení. Člověk z Kristovy smrti profituje nejen spásou, ale má nyní přístup i k uzdravení, které je zde podmíněno vírou. Důsledkem zvěstování evangelia je i získání opětovné nadvlády člověka nad Zemí, což se má, podle mnohých, projevit i v politické oblasti skrze manifestaci Božího království.

Církev je charismatiky chápána jako společenství všech znovuzrozených, kteří jsou v současné době rozdělení existencí denominací, které se ale mají viditelně sjednotit, a tím dosáhnout plné postavy Krista. Tato jednota má nastat skrze obnovený apoštolský úřad, který se projeví v navazování vztahů apoštolů s jednotlivými údy celého Těla Kristova. Novodobí apoštolové a proroci pak vytvoří základ, na kterém bude tato církev postavena. Viditelná jednota způsobí celosvětové probuzení, které bude identické s tzv. pozdním deštěm, který je zde chápán jako eschatologické zaslíbení, kdy bude Duch svatý vylit na všeliké tělo. V této církvi proto budou nejen všechny duchovní dary, ale i úřady (apoštol, prorok, evangelista, pastýř a učitel). Tyto úřady je možné prorocky povolát a skrze vzkládání rukou jim předávat i jednotlivá charismata. Podle některých vykladačů pak takto vystrojená církev, Joelova armáda, dobude svět a připraví zemi na druhý Kristův příchod.

Ačkoliv v hnutí existují různé důrazy, tato dogmatická páteř je více méně sdílána většinou nezávislých charismatiků.

2.5.2 Denominační charismatické hnutí

Charismatická obnova se obecně projevila prakticky ve všech křesťanských církvích, včetně pravoslavné a katolické. Pozoruhodné zde je, že zatímco pro letniční je zkušenost křtu Duchem provázena ekumenickou zdrženlivostí a konzervatismem, charismatiky ve velkých církvích vede ke sbližování a někdy i s touhou anulovat rozdělení vzniklé reformací. Letniční prohlašují, že jejich zkušenost je vede hlouběji do Písma, zatímco charismatici přistupují k Písmu často velice volně a podle jejich kritiků jsou pro ně duchovní dary alternativou k biblickému zjevení. Občas někteří letniční

dokonce tvrdí, že mnozí charismatici přijali svou zkušenost, aniž by byli obráceni, a že se tudíž nejedná o autentické dílo Ducha svatého.⁴³

Ačkoliv jednotliví denominační charismatici sdílejí věrouku své církve, zapracovávají zkušenost křtu Duchem svatým do svých konceptů. V podstatě zde existuje trojí chápání, z něhož ani jedno v podstatě není sdíleno letničnickými:

A. chápání sakramentální

Toto chápání křtu Duchem učí, že tento křest je v podstatě identickým s vodním křtem, a to jak novorozeneckým, tak vyznavačským. Jednotlivá charismata se mohou iniciovat vírou v tuto skutečnost a přivlastněním si benefitů křtu, které plynou ze znovuzrození. Evidenci křtu proto nejsou jednotlivá charismata, nýbrž samotné podstoupení křtu. Inicializace bývá rozpoznána skrze praxi a rozvoj charismat, mezi která může, ale i nemusí, patřit glossolálie. K tomuto pojetí se obvykle kloní liturgické církve.⁴⁴

B. chápání evangelikální

Chápání evangelikální sice nevidí vodní křest jako identický s křtem Duchem svatým, ovšem obvykle důrazněji odmítá křest Duchem jako následnou zkušenost po obrácení. Podle této tradice je člověk po obrácení naplněn Duchem svatým, v čemž je nalezena shoda s křtem v Duchu.⁴⁵ Evangelikální pohled proto dovoluje některým odmítat i existenci charismat pro dnešní dobu a přitom trvat na autentické zkušenosti křtu v Duchu, která je v podstatě chápána jako synonymum pro znovuzrození resp. uvěření.

C. chápání metodistické

Klasický metodismus, zejména v jeho pozdně posvěcenecké podobě, došel ve své divergenci nejdále a chápe křest Duchem až jako následnou zkušenost po znovuzrození, která je obvykle důsledkem vyvrcholení snahy o plné posvěcení a nemá s charismaty přímou souvislost. Tato velká podobnost je ovšem zároveň největším rozdílem s letničnickým pojetím, které je zde vstupní branou k charismatům. Někdy zde dokonce existuje rozlišení mezi plným posvěcením a křtem v Duchu, což je kritiky vnímáno jako tzv. trojstupňová cesta spásy.⁴⁶ Ovšem pokud někdo prožije křest Duchem vedle již získaného „plného posvěcení“, jde obvykle o letničnické interpretovanou zkušenost.

---

⁴³ Prášch, J.: Letničnická a charismatická: Je zde – nebo byl zde – nějaký rozdíl? Biblická apologetika - <http://www.apologet.cz/?q=articles/category/19-cirkevni-historie/id/61-letnicni-a-charismatici-je-zde-nebo-byl-zde-nejaky-rozdil>

⁴⁴ Zopfy, J.: Na všeliké tělo... Křesťanský život, Albrechtice, 1997, s 113

⁴⁵ Teologická stanoviska a doporučení Rady Církve bratrské a Studijního odboru, Vydala Rada Církve bratrské pro vnitřní potřebu sborů, Praha 1, Soukenická 14. září, 2009, s. 41 -42

⁴⁶ Dayton, W. D.: Theological Roots of Pentecostalism, Zondervan, Michigan, 1987, s. 15-35

3. Třetí vlna a Nová apoštolská reformace

Ačkoliv NAR není religionisty, historiky ani teology nahlížena jednoznačně jako součást třetí vlny, vzhledem k historické, personální a věroučné návaznosti si zde dovoluji vytvořit zjednodušující inkluzi. Tato vlna vyrostla v 80. letech z podhoubí hnutí Vinice a z hnutí tzv. Kansaských proroků. Za jejího duchovního otce je považován misiolog C. P. Wagner, který spolu s J. Wimberem na Fullerově teologickém institutu představil seminář „divů a zázraků“. Wagner poté charismatické zkušenosti nabídl evangelikálnímu hnutí, ačkoliv se vyhnul pojmu křest Duchem svatým, ale mluvil spíše o naplnění Duchem svatým.

Tato nová vlna Ducha svatého se diferencuje až počátkem nového tisíciletí, kdy se rodí pojem Nová apoštolská reformace. Teologií se sice příliš neliší od druhé vlny, ale prvoplánově nepoužívá letniční ani charismatickou terminologii. Toto hnutí církve nerozděluje, ale transformuje sbory do charismatické podoby a infiltruje zejména evangelikální hnutí. V současnosti je již proměněna i řada letničních sborů např. v Austrálii. Hnutí se přitom nevymezuje po stránce systematické, ale spíše praktické teologie.

Mezi předchůdce této zatím poslední vlny Ducha svatého Wagner řadí Africké nezávislé církve, což je hnutí, které začalo kolem roku 1900 a bylo podle něho charakteristické udělováním „neuvěřitelného množství autority jednotlivcům v těle Kristově“. Dále Čínské domácí církve, které se objevily kolem roku 1976, v nichž povstávali určití lidé, kteří „měli autoritu doslova nad milióny křesťanů“. Velký vliv zde měl i čínský křesťanský mystik W. Nee, který svým pojetím „jeden sbor na jedno město“ ovlivnil charismatickou eklesiologii. Pak jsou to Latinsko-americké církve, které se objevily kolem roku 1980 a patřily mezi největší církve v hustě osídlených oblastech, které byly vedeny silnými vůdci. Sem patří O. Cabreara, C. Annacondia, kteří jako první prožívali hromadné zkušenosti, ze kterých bylo exportováno do Kanady Torontské požehnání. A konečně již zmiňované hnutí Pozdního deště, které formovalo církve především v USA.⁴⁷

3.1 věrouka NAR

Věřouka NAR je v podstatě totožná s věroukou nezávislého charismatického hnutí. Je zde jen větší důraz na službu apoštolů, kteří ovšem podle Wagnera nepůsobí jen v církvi, ale i v sekulární, respektive manažerské sféře. Církve NAR se neobracejí do minulosti, aby se inspirovaly zkušenostmi a vírou prvních křesťanů, ale hledí do budoucnosti v očekávání církve takové moci a slávy, kterou křesťané doposud nezakusili. Nemluví se již o restauracionismu, ale spíše o rekonstrukcionismu. Učitelé NAR totiž věří, že reformace v 16. století začala ospravedlněním z víry u Luthera, baptisté

---

⁴⁷ Wagner, P. C.: Apostles Today, Christyhona Online, 10. 2. 2008 - <http://www.christyhona.com/outlines/ApostlesToday/>.

pochopili správně křestní praxi, Wesley v 18. století přidal nauku o posvěcení a letniční ve 20. století přidali nauku o křtu Duchem svatým. NAR má nyní reformaci dokončit znovuobjevením úřadu apoštola. Tito apoštolové se pak mají těšit nebývalé autoritě, která je nadřazena autoritě církevních rad a koncilů. V tomto smyslu by se dalo dokonce říci, že se tato reformace vlastně vrací před reformaci.

Podle Wagnera sbory NAR vykazují celkem devět charakteristik. Mají 1. nové jméno, 2. novou strukturu autority, 3. nový výcvik vedoucích, 4. nové zaměření na službu, 5. nový druh chval, 6. nové druhy modliteb, 7. nové financování, 8. nový dosah a 9. novou orientaci na moc.⁴⁸ Wagnerem celkem devětkrát zopakovaný přívlastek „nový“ ukazuje na „nový měch“, do kterého má být nalito nové víno, kterým je právě hnutí NAR, skrze něž má dojít ke transformaci stávajících sborů. Podle Vincenta, vlivného stoupence NAR, mají být současné denominace proklety, aby propustily lidi a umožnily formování sborů do nové struktury NAR.⁴⁹

Organizace pracující v těchto intencích se někdy zdráhají k NAR přihlásit nebo sdílejí jen některé aspekty jeho věrouky. Některé myšlenky, zejména z oblasti Wagnerova hnutí církevního růstu, ovlivnily i Evangelikální alianci, která v ČR spolupořádá každoroční charismatickou konferenci, mezi jejímiž řečníky jsou zejména v poslední době stoupenci NAR hojně zastoupeni. Typickou církví nesoucí myšlenky NAR je Církev bez hranic, *ecclesia in ecclesiae*, která je součástí Apoštolské církve.

---

⁴⁸ Wagner P. C.: New Apostolic Churches, *Renewal Journal*, Vol. 15, No. 1, 2000 - <http://www.pastornet.net.au/renewal/journal15/15b%20Wagner.htm>

⁴⁹ Vincent, A.: *Dobrý boj víry*, KMS, Praha, 2009, s. 154–155

4. Modely kooperace

Klasické letniční hnutí je takřka bezproblémové a vytváří vlastní struktury. Je proto možné s ním partnersky spolupracovat. NAR je z principu invazivní a jejím cílem je transformace současných církví. Pokud si chce církev uchovat vlastní identitu, je potřebné se jí vymezit. Ke zpracování modelů koexistence tedy zbývá jen charismatické hnutí, zbavené vnějších vlivů paracírkevních organizací, snažících se často směřovat věrouku jednotlivých církví.

4.1 Modely kooperace a koexistence

Zde bych rád nabídl určitý přehled vypořádání se s charismatickou spiritualitou v rámci rozdílných tradic, vzešlých z protestantismu, a to na základě zkušeností českých církví z období uplynulých dvou dekad.

A. Model tradiční církve

Zde je možné jmenovat Českobratrskou církev evangelickou, v jejímž rámci došlo k vymezení vztahu mezi tradičními a charismaticky orientovanými členy především na základě vyznavačského křtu a křtu Duchem svatým. Po delším pnutí zde nastalo oddělení charismatiků relativně pokojným rozchodem s požehnáním. Mateřská církev zůstala tradiční a z odešlé skupiny se konstituovala Církev křesťanská společenství. Někdy se ale oba subjekty nadále vzájemně kritizují a představitel CKS litoval členy ČCE, kteří z ní nevystoupí.⁵⁰

B. Model charismatické církve

Opačným příkladem, kdy se mateřská denominace stala charismatickou, je Jednota bratrská. Charismatická část zde získala početní převahu, a po konfrontaci s tradiční částí došlo i ke skandálnímu rozdělení. Jednalo se v podstatě o odluku bez požehnání. Nástupnická církev se sice stala plně charismatickou, ale dostala se i do určité ekumenické izolace mezi samotnými charismatiky, z nichž někteří poukazují na její autoritativnost a militantnost. Přesto charismatická JB vytváří různé tzv. „asociační dohody“, skrze něž nabízí apoštolské vedení směrem ke sborům z jiných denominací, což ovšem bývá z jejich strany chápáno jako vměšování.⁵¹

C. Model koexistence

Příkladem je zde Církev bratrská, zahrnující i charismatické sbory, které ovšem mají svá specifika. Například bývalí členové jednoho známého charismatického sboru v CB, který má poněkud

⁵⁰ Drápal, D.: Vztah k evangelické církvi, 3. pastýřský list, únor, 1999

⁵¹ Gondáš, J.: Kočka leze dírou, apoštol oknem..., Protestant č. 4, 2010 - <http://eman.evangnet.cz/protestant/#6>

vyhraněnou orientaci, sepsali pod pseudonymem elektronickou knihu o autoritativním chování svého kazatele, kterého nejmenovali, a který si vymohl jisté výjimky z církevních řádů, které jsou jinak pojistkou proti zneužití autority.⁵² Kniha zůstala zřejmě bez odezvy. Jiné charismatické sbory jsou zde, zdá se, integrovány bezproblémově. V další protestantské církvi, BJB, je díky kongregačnímu zřízení soužití s charismatiky teoreticky snadné, ale i zde se díky charismatickému hnutí, které často nerespektuje vedení denominace, soužití neobešlo bez problémů.

D. Model církev v církvi

Poslední možnou variantu je *ecclesia in ecclesiae*. Tuto variantu zvolila Apoštolská církev, v jejímž rámci působí Církev bez hranic, což je charismatická církev typu NAR, která vznikla na základě hnutí zakládání sborů. Tato církev v církvi, její neustálá kritika směrem k mateřské denominaci a zavádění manažerských postupů nejprve budila nedůvěru klasické letniční církve. Nicméně snad i pozdější volba zakladatele CBH do čelní pozice v AC vedla k postupné proměně církve, akceptaci manažerských postupů a rozvoji učení o současném apoštolském úřadu. AC tak postupně přebrala mnohé důrazy charismatického hnutí a plněji se posléze otevřela Torontskému požehnání.

Dalo by se zřejmě říci, že varianta A je korektní, může být džentlmenská a oboustranně prospěšná, ale zároveň může být chápána jako prohra. Varianta B má své vítěze a poražené a ve svém důsledku se v tomto konkrétním případě stala kamenem úrazu v očích české i světové ekumeny. Varianta C je velkou výzvou, ale žádá si vyzrálé představitele a oboustrannou toleranci. Varianta D je nejpokrokovější, může být chápána jako *pricip ecclesia semper reformanda*, ale ve svém důsledku vedla ke ztrátě identity mateřské církve a může být potenciálním nebezpečím rozdělení. Ve všech případech je ale třeba vzít na vědomí, že charismatické hnutí se samo chápe jako obnovné hnutí a bylo by ze strany církví naivní očekávat, že bude respektovat status quo a nebude se snažit postupně proměnit církev do podoby církve charismatické.

4.2 Možné problémy v oblasti etiky a věrouky

Mezi obligatorní problémy, kterým se obvykle nelze vyhnout, patří zejména oblast autority. Charismatici mívají své autority vně církve, obvykle v hojně zakládaných paracírkevních organizacích, které mají tendenci směřovat sbory dle jejich vize viditelně jednotného Těla pod vládou apoštolů. V ČR je učebnicovým příkladem Křesťanská misijní společnost. Charismatici v církvi je pak často směřován ze dvou center. Z vlastní církve a z paracírkeve. Mnozí charismatici obecně v denominačních církvích pak mívají problémy respektovat volbu správců sborů, kteří – podle nich - nemají vůdcovské charisma, a mají tendenci obcházet i vnitřní řády církve, které je v jejich práci svazují.

---

⁵² Skrytá tvář charismatismu, Grano Salis, 29. říjen, 2007 - <http://granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=7678>

Určité napětí ovšem může mít i své požehnání a dynamiku, bránící zkostnatění. Vždyť duchovní proměna jedince vychází ze vztahu s Kristem skrze moc Ducha svatého spíše, než skrze lpění na tradici své církve. Charismatici ovšem musí prokázat ukázněnost v oblasti eklesiologie a církve musí být tolerantní a pružná. Charismatici by si měl v každém případě ujasnit, proč vlastně je v dané církvi a vyjádřit loajalitu k věrouce a církevnímu uspořádání. Církve by naopak neměla trvat na rigidních postupech nebo obsoletní liturgii. Pokud charismatici nenalezne podporu ve své církvi, často ji hledá mimo její rámce, kde ji obvykle nalezne u paracírkevních organizací, které mohou mít své vlastní věroučné systémy a cíle a nabízejí někdy i heterodoxní vzdělávací literaturu.

Církve by měla své členy, kteří prožili charismatickou zkušenost, před heterodoxními vlivy chránit a nestavět se k nim nepřátelsky. Láska přikývá mnoho hříchů. Člověk, který se necítí svoji církvi přijat a která jeho zkušenosti nerozumí, nalezne porozumění jinde a je pak ochoten přijmout i další učení a stínovou autoritu naddenominačních apoštolů nebo koučů resp. mentorů, kteří s oblibou mluví o vztazích, nabízejí lákavá, atraktivní a možná i nákladná školení, a vytváří si v církvi – podle učednických modelů skupinek – své učedníky. Zde by církve naopak měla být nekompromisní. Nikoliv ovšem vůči svým členům, ale vůči těmto vnějším vlivům. Mládež je obzvláště zranitelná a některé paracírkev nabízí emotivní přímočarost, na kterou mladý člověk slyší.

K fakultativním, tedy spíše možným problémům, může dojít tehdy, pokud člen církve přijme nauku, která není kompatibilní s učením jeho církve. Nemůže pak hřešit proti svému svědomí a je třeba hledat cesty k vyjasnění. Církve se nesmí cítit ohrožena otázkami, neargumentovat primárně jen tradicí, ale držet se zásady reformace sola scriptura. Pokud nedojde ke shodě, je zde obvykle další koexistence, při zachování plného členství, nemožná. Sem patří oblast vyznavačského křtu a křtu novorozenců (stará reformační kréda vs. věrouka baptistů sdílená např. letničnicími) nebo v oblast křtu Duchem svatým (např. wesleyánská kréda vs. letniční pojetí). Přátelská odluka je nejzazší možností, ale je lepší než pozdější „holocaust“. Alternativou je například forma parciálního členství, které je možné u některých církvi. Je ale možné mít společenství a přesto nesdílet určité dílčí pohledy nauky. Některé církve činí i doktrinální ústupky (například možnost duchovním odmítnout novorozenecký křest). Jde o hluboké zásahy reformního rázu, umožněné zásadou ecclesia semper reformanda, nebo o vědomý věroučný kompromis, neohrožující identitu dané církve. V dobrém se umí rozejít jen vyzrálé osobnosti.

Podle mých zkušeností je pak osvědčené vydávat společná celocírkevní věroučná prohlášení, která budou přijatelná oběma stranami a která členům církve umožní snadnější orientaci a pořádat teologické konference s širokou škálou řečníků z řad stoupenců i kritiků. Pokud ke shodě nedojde, je třeba vydat přehled nutného minima, které má podporu vedení církve a které vymezí rámec možné koexistence.

Důležitá je oboustranná dobrá vůle a upřímná láska k pravdě, nikoliv jen strohá konfrontace. „Všichni se oblect v pokoru jeden vůči druhému, neboť `Bůh se staví proti pyšným, ale pokorným dává milost´.“ (1 Pe 5, 5)

(Obsáhlejší charakteristika jednotlivých hnutí je zpracována v časopise Rozmer (2009 – 2001) v sérii osmi článků pod názvem „Křízy a nádeje letnično-charismatického hnutí.“ Problém vztahu denominací k vybraným paracírkevním organizacím pak v monografiích „Charismatická církev sjednocení?“ a „Kam chce vést KAM Českou církev?“. Vše je dostupné i na stránkách www.apologet.cz)

Literatura

- Assemblies of God Fundamental Truths, 1. March, 2010 - http://ag.org/top/Beliefs/Statement_of_Fundamental_Truths/sft_short.cfm
- Burgess, S. M., Mass, E. M. (ed.): New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements, Renewal (1901 – 2001), Thomas Nelson Publishers, USA, 2001
- Christensen, J. M., Wittung, J. A.: Partakers of the Divine Nature: the History and Development of Deification in the Christian Tradition, Rosemont Publishing & Printing Corp., 2007
- Christopher, F.: Prophecy and Inspired Speech in Early Christianity and its Hellenistic Environment, Wissenschaftliche Untersuchungen Neuen Testament 02, Tübingen, 2005
- Dayton, W. D.: Theological Roots of Pentecostalism, Zondervan, Michigan, 1987
- Drápal, D.: Vztah k evangelické církvi, 3. pastýřský list, únor, 1999
- Examining Bob Jones's Shepherd's Rod, Cephas Library - http://www.cephas-library.com/evangelists/bob_jones_shepherd_rod.html
- FGBMFI a šíření charismatického hnutí, Podnikatelé s dobrou zprávou, 20. ledna, 2007, - <http://www.fgbmfi.cz/media/.cache/FGBMFI-a-sireni-charismatickeho-hnuti.pdf>
- Franc, A.: Charismatická církev sjednocení? ECM Ječná, Praha, 1999
- Fudge, T. A.: Christianity Without the Cross: A History of Salvation in Oneness Pentecostalism, Universal Publishers, USA, 2003
- Gondáš, J.: Kočka leze dírou, apoštol oknem..., Protestant č. 4, 2010 - <http://eman.evangnet.cz/protestant/#6>
- Gordon, A. J.: The Ministry of Healing – Thirth Edition - Revised, Fleming H. Revell, New York, 1882
- Grace Ministries, Apologeticsindex – <http://www.apologeticsindex.org/g00.html>
- Grady, J. L.: Fallen Ministers and Charismatic Credibility. Charisma + online, March 2007 -<http://www.fireinmybones.com/Columns/012607.html>
- Gustafsson, O.: Konference o tzv. hnutí Víry, Letniční biblická akademie, Kolín, 19 – 22. 10. 1994
- Hogue, R.: Tongues, A Theological History of Christian Glossolalia, Tate Publishing & Enterprises, Oklahoma, 2010
- John Wimber vylučuje torontský sbor ze svazku Vinice, Topic, No. 1, 1996, s. 5–6
- Julie's Story, The Grey Coats, January 14, 2010 - <http://thegreycoats.wordpress.com/2010/01/14/julies-story/>
- Lewis R. G.: Statement CRI DA501, Evaluating Alpha, Christian Research Journal, Vol. 23, No. 3 - <http://www.equip.org/PDF/DA501.pdf>
- Málik, P.: Kaleidoskop uzdravujícího prebudenia I. Uzdravujúce prebudenie, ktoré zasiahlo Ameriku po druhej svetovej vojne, Logos, Marec, 2011, - <http://www.milost.sk/logos/clanok/kaleidoskop-uzdravujuceho-prebudenia-i>
- McConnell, D. R.: Jiné evangelium, Křesťanský život, Albrechtice, 1996
- Melton, G. J.: Encyklopedia of Protestantism, Facts on File, Inc., New York, 2005
- Menzies, W.: Anointed to Serve, Gospel Publishing House, Springfield, 1971
- Miller, E. D.: Reinventing American Protestantism: Christianity in the New Millennium, University of California Press, 1997
- Miller, T.: America's Alternative Religions, State University of New York Press, 1995
- Misionáři Jižních baptistů se nesmí modlit v jazycích, 13. prosince, 2005, Nota Bene - <http://notabene.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=801&mode=nested&order=0&thold=0>
- Moore, D.: The shepherding Movement: Controversy and Charismatic Ecclesiology, T & T Clark International, 2003
- Newman, S.: Race and the Assemblies of God Church: the Journey from Azusa Street to the Miracle of Memphis, Cambria Prees, New York, 2007
- Pohl, A.: 17 důvodů, proč jsem opustil jazykové hnutí, A – ALEF, Ostrava, 1994
- Prasch, J.: Letniční a charismatici: Je zde – nebo byl zde – nějaký rozdíl? Biblická apologetika - <http://www.apologet.cz/?q=articles/category/19-cirkevni-historie/id/61-letnicni-a-charismatici-je-zde-nebo-byl-zde-nejaky-rozdil>
- Prince, D.: Modlitba a půst mění dějiny, Logos, Praha, 1991
- Psychiatric Problems in Ex-Members of Word of Life. Cultic Studies Journal, No. 1, 1992
- Riss, R. M.: A Survey of 20-th Century Revival Movements in North America, Hendrickson Publishers, 1988
- Sandige, L. J.: Roman Catholic/Pentecostal Dialogue (1977-1982): A Study in Developing Ecumenism, Vol 1, 1987
- Sauer, T.: History of the Christian Church, III, s. 406 in Gordon F. A.: The Third Force, The College Press, Ontario, 1962
- Shumway, Ch.: A Study of the "Gift of Tongues, A.B. Thesis, University of California, 1914

Skrytá tvář charismatismu, Grano Salis, 29. říjen, 2007 -
<http://granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=7678>

Slosser, B.: Říkali mu pan Letnice, KMS, Praha, 1996

Teologická stanoviska a doporučení Rady Církve bratrské a Studijního odboru, Vydala Rada Církve bratrské pro vnitřní potřebu sborů, Praha 1, Soukenická 14. září, 2009, s. 41 -42

Ulonska, R.: Duchovní dary, Křesťanský život, Albrechtice, 1994

Vincent, A.: Dobrý boj víry, KMS, Praha, 2009

Wagner P. C.: New Apostolic Churches, Renewal Journal, Vol. 15, No. 1, 2000 -
<http://www.pastornet.net.au/renewal/journal15/15b%20Wagner.htm>

Wagner, P. C.: Apostles Today, Christyhona Online, 10. 2. 2008 - <http://www.christyhona.com/outlines/ApostlesToday/>.

Warnock, G.: The Feast of Tabernacles, The Church in Action, 1951 -<http://www.latter-rain.com/escha/warnock.htm>

Wimber, J., Springer, K.: Uzdravení, Ichthys, Havlíčkův Brod, 1991

Wimber, J.: Nesení třetí vlnou, Ichthys, Havlíčkův Brod, 1990

Zopf, J.: Na všeliké tělo... Křesťanský život, Albrechtice, 1997